

Svar på remiss av SOU 2021:36

Ansvarig:
Överförmyndarnämnden Uppsala län

Datum:
2021-10-04

Betänkandet SOU 2021:36 Gode män och förvaltare – en översyn

Den gemensamma överförmyndarnämnden för Uppsala län består av åtta kommuner som bedriver överförmyndarverksamheten i samverkan. Dessa kommuner är Uppsala, Enköping, Östhammar, Håbo, Tierp, Knivsta, Heby och Älvkarleby. Nämnden vill särskilt framhålla de positiva effekter som finns genom att bedriva verksamheten på detta sätt. Ärendena blir belysta av förtroendevalda och tjänstemän med olika bakgrunder och erfarenheter. Verksamheten bedrivs också rättssäkert med tydliga rutiner framtagna för att beslut ska fattas på ett enhetligt sätt. Genom sin storlek har verksamheten också möjlighet att arbeta med verksamhetsutveckling, omvärldsbevakning och intern kontroll på ett sätt som inte varit möjligt annars. Nämnden vill därför framhålla att den politiska styrningen fungerar bäst genom samverkan i nämnd snarare än genom enskild överförmyndare.

Nämnden har också noterat att betänkandet lägger fokus på överförmyndarnämnden som en juridisk verksamhet och vill särskilt betona att nämndens verksamhet genomsyras av en social grundsyn. Överförmyndarnämnderna har inte bara ett strikt juridiskt uppdrag utan präglas och bör också fortsätta präglas av en social hänsyn med välbefinnandet hos de hjälpbehövande som främsta prioritet.

De ekonomiska konsekvenserna för överförmyndarna beräknas till 170 miljoner kronor årligen från 1 jan 2023 och efter 1 jan 2027 till 200 miljoner kronor. Nämnden har i dagsläget inga närmare synpunkter på finansieringsförslaget.

Överförmyndarnämnden i Uppsala län har valt att närmare kommentera några delar av betänkandet, övriga förslag som inte kommenterats är nämnden huvudsakligen positiv till då vi redan arbetar på det sättet eller anser förslaget bra i sin helhet.

Överförmyndarnämnden

En gemensam nämnd för kommunerna i Uppsala län.

Svar på remiss av SOU 2021:36

5.5.2 Huvudmannens medel ska i skälig omfattning användas för hans eller hennes välbefinnande

Nämndens inställning är att det är huvudmannens välbefinnande som ska stå i fokus. Om det finns ekonomiskt utrymme bör ställföreträdaren vara lyhörd för huvudmannens behov. Däremot vill nämnden lyfta att begreppet välbefinnande är komplext och kan behöva definieras då det tolkas olika. Utöver det vill vi betona att det är viktigt att bevaka jämställdhet mellan kvinnor och män enligt kap 1 i Funktionsrättskonventionen när medel används för hans välbefinnande.

7.4.1 Stärkt skydd för uppgifter om huvudmannen

Nämnden instämmer i att det finns behov av en begränsning av rätten för anhöriga att ta del av handlingar som rör ställföreträdarskapet och som finns hos överförmyndarnämnden. Nämnden är därför positiv till utredningens förslag om ökat skydd för känsliga uppgifter om huvudmannen. Nämndens inställning är dock att det finns behov av att ytterligare begränsa anhörigas rätt att ta del av handlingar, när en sådan begäran avser vissa särskilda handlingar.

Nämnden delar bedömningen att anhörigas insyn i många fall kan bidra till att brister i en ställföreträdarens uppdrag uppmärksammas. Enligt nuvarande regler har anhöriga som ingår i den så kallade personkretsen i 16 kap 7 § föräldrabalken rätt att ta del av samtliga handlingar som rör ställföreträdarskapet och som förvaras hos överförmyndarnämnden. Utredningens förslag innebär ett ökat skydd för känsliga uppgifter om en huvudman. Enligt nämndens mening bör emellertid anhörigas rätt att ta del av handlingarna rörande ställföreträdarskapet begränsas till de handlingar som rör ställföreträdarens utförande av uppdraget. Sådana handlingar kan exempelvis vara årsredovisningar och redovisning av särskilda åtgärder såsom till exempel överlåtelse av en fastighet eller i de fall en ställföreträdare företrätt sin huvudman i ett dödsbo.

Gällande utredning som ligger till grund för ett anordnande eller upphörande, såsom läkarintyg och socialutredningar, anser nämnden att intresset av att skydda en huvudmans personliga integritet väger tyngre än anhörigas intresse av att ta del av nämnda handlingar. Sådana handlingar innehåller mycket känsliga uppgifter om huvudmannens personliga förhållanden och har inte koppling till en ställföreträdarens utförande av uppdraget. Uppgifter om en huvudmans hälsotillstånd som förekommer hos hälso- och sjukvården kan omfattas av sekretess för en anhörig, men om de förekommer hos överförmyndarnämnden har samma anhörig med stöd av 16 kap 7 § föräldrabalken ha rätt att ta del av dem. Nämndens erfarenhet är att det inte alltid står klart att dessa uppgifter kan lämnas ut utan men för den enskilde. Nämnden anser därför att handlingar som ligger till grund för ett anordnande eller upphörande inte bör omfattas av anhörigas rätt att ta del av handlingar enligt 16 kap 7 § föräldrabalken. En begäran om att ta del av nämnda handlingar bör enligt nämndens mening hanteras genom en sekretessprövning enligt 32 kap 4 § offentlighets- och sekretesslagen.

Överförmyndarnämnden

En gemensam nämnd för kommunerna i Uppsala län.

Svar på remiss av SOU 2021:36

10.6.2 En skyldighet för överförmyndarnämnden att anmäla misstanke om brott till åtal

Nämnden anser att förslaget bör prioriteras och beredas skyndsamt. Överförmyndarnämnden ska vara skyldig att anmäla till allmän åklagare om en förmyndare, god man eller förvaltare kan misstänkas för att ha begått ett brott mot sin huvudman för vilket fängelse är föreskrivet och som har samband med verksamheten.

11.4.1 Begreppen ekonomiska och personliga angelägenheter ska avgränsa ställföreträdarens uppdrag

Nämndens inställning är det vore önskvärt att behålla de redan välfungerande begreppen förvalta egendom och bevaka rätt och ersätta begreppet sörja för person med personliga angelägenheter. Det är väsentligt att uppgifterna så långt som möjligt preciseras så att uppdraget inte blir mer omfattande än vad som är motiverat. Nämnden håller med om att nuvarande begreppen är sparsamt beskrivna i lag. Framförallt gäller det begreppet sörja för person som är svårdefinierat i praktiken. Dessutom innehåller en ställföreträdarens uppgift ofta element av flera delar. Det uppstår därför ofta frågor om vad som ingår och inte ingår i ställföreträdarens uppdrag och missförstånd om vem som ska göra vad gentemot andra aktörer såsom, anhörig, hemtjänst, kontaktperson, boendepersonal m.fl.

Det är därför vanligt att ställföreträdarens uppdrag begränsas uttryckligen att omfatta t.ex. bevaka den enskildes rätt vid köp och försäljning av bostad eller ingående av andra avtal. Med dagens upplägg ska ett uppdrag upphöra enligt 11 kap 19 § föräldrabalken efter att t.ex. bostaden är såld och överförmyndarnämnden har beslutat om samtycke till försäljningen och följt upp att försäljningslikviden har satts in på ett konto i huvudmannens namn. Enligt utredningens föreslagna nya begrepp för uppdraget görs en skillnad mellan olika typer av avtal och ställföreträdarens behörighet. För avtal såsom hyresavtal, avtal om köp- och försäljning av egendom och dylikt omfattas av uppdraget ekonomiska angelägenheter medan för vissa andra avtal krävs det att ställföreträdarens uppdrag omfattar både ekonomiska och personliga angelägenheter. Det förespråkas i de fallen att låta uppdraget omfatta såväl den enskildes ekonomiska som personliga angelägenheter. Nämnden anser att det därmed kommer bli svårare att i praktiken att tillämpa principen mindre ingripande åtgärd och avgränsa ett uppdrag. Det kan också ge upphov till frågor när uppdraget ska anses vara slutfört. Den enskildes samtycke till uppdraget blir också svårt att utreda eftersom förordnandet riskerar att bli allt för snävt eller för brett.

Det är vanligt idag att ställföreträdarens uppdrag endast omfattar bevaka rätt. Enligt de nya begreppen ska det kallas ekonomiska angelägenheter för att omfatta det som i nuläget ingår i att bevaka rätt vilket i sin tur kan leda till missförstånd. När ställföreträdarens uppdrag omfattar förvalta egendom förser banken alla konton förutom transaktionskontot med överförmyndarspär. Det kan uppstå svårigheter för t.ex. anhöriga att sköta den enskildes

Överförmyndarnämnden

En gemensam nämnd för kommunerna i Uppsala län.

Svar på remiss av SOU 2021:36

löpande ekonomi med stöd av anhörigbehörighet när det samtidigt finns en förordnad ställföreträdare för ekonomiska angelägenheter men uppdraget omfattar i praktiken endast det som idag heter att bevaka rätt.

Det framgår inte av utredningen om de nya begreppen avser endast godmanskap enligt 11 kap 4 § och förvaltare enligt 11 kap 7 § föräldrabalken eller kommer det även innefatta de övriga godmanskapen enligt 11 kap 2 § och 3 § föräldrabalken.

11.4.2 Överförmyndaren ska informera ställföreträdaren om vilka uppgifter som uppdraget förväntas omfatta

Vad gäller förslaget om att överförmyndarnämndens skyldighet att informera ställföreträdaren om vilka uppgifter som uppdraget förväntas omfatta så vill nämnden understryka överförmyndarnämndens roll som tillsynsmyndighet. Det föreligger därmed begränsningar för en överförmyndarnämnd att ge mer ingående instruktioner för vad ställföreträdarens uppdrag ska omfatta. Det kan innebära en ökad risk för överförmyndarnämnder att handla i strid med legalitetsprincipen som kommer till uttryck i 1 kap 1 § regeringsformen och 5 § förvaltningslagen.

11.4.3 Godmanskap ska inte anordnas om en mindre ingripande åtgärd är tillräcklig

Nämnden är positiv till att det ska bli tydligare i lagstiftningen att godmanskap inte ska anordnas om den enskilde bedöms kunna få tillräcklig hjälp med mindre ingripande åtgärder. Det uppstår idag ofta oklarheter kring om den enskildes hjälpbehov kan tillgodoses med mindre ingripande åtgärder. Ett beslut om godmanskap grundas ibland enbart på den medicinska utredningen. Med det nya lagförslaget blir mer rättssäkert att den enskildes inte utsätts för mer ingripande åtgärder än vad som är nödvändigt samt skapar tydligare ramar för vilka upplysningar som bör inhämtas inför ett sådant beslut.

12.5.1 Utbildning för ställföreträdare

Överförmyndarnämnden i Uppsala län har krav på godkänt kunskapstest och erbjuder årligen en fördjupad utbildning inom ett ämne som ställföreträdarna kan ha nytta av inom sina uppdrag. Överförmyndarnämnden ser därför positivt på att en nationell introduktionsutbildning tas fram och att den även blir obligatorisk för nya gode män enligt 11 kap. 4 § och förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken. Nämnden instämmer i utredningens slutsats att en introduktionsutbildning kan öka överförmyndarnas möjlighet att säkerställa ställföreträdarnas lämplighet och därmed även säkerställa högre trygghet och säkerhet för huvudmännen.

Överförmyndarnämnden

En gemensam nämnd för kommunerna i Uppsala län.

Svar på remiss av SOU 2021:36

Att introduktionsutbildningen utformas enligt en nationell standard för samtliga överförmyndarnämnder innebär att det i praktiken blir lättare för ställföreträdare som flyttar inom landet att ta uppdrag som god man eller förvaltare hos annan överförmyndarnämnd eftersom det ställs samma utbildningskrav. Nämnden vill även på denna punkt framhålla att något sorts bevis bör utfärdas för den webbaserade introduktionsutbildningen av den nya myndigheten så att ställföreträdare på ett enkelt sätt kan visa för överförmyndarnämnden att denne har genomgått utbildningen och blivit godkänd.

Nämndens uppfattning är att en nationell obligatorisk introduktionsutbildning inte kommer göra det svårare att rekrytera ställföreträdare. Detta med anledning av nämndens erfarenhet är att nya ställföreträdare uppskattar att få en introduktionsutbildning innan de tar ett första uppdrag.

Avseende frågan om fördjupad utbildning för ställföreträdare är nämndens inställning positiv avseende att respektive överförmyndarnämnd ansvarar med tanke på att behoven kan skilja sig åt i nationellt. Nämnden ser även positivt på att den nya myndigheten får i uppgift att göra en sammanställning av vilka fördjupade utbildningar som redan finns. Dock vill nämnden framföra att den nya myndigheten borde kvalitetssäkra utbildningarna innan de rekommenderas till framförallt ställföreträdare men även överförmyndarnämnden för att inte riskera att ställföreträdare agerar felaktigt på grund av utbildningen.

Nämnden vill även framföra förslag om att på nationell nivå se över att ta fram utbildningar om godmanskap och förvaltarskap för läkare, kuratorer, socialsekreterare, biståndshandläggare och andra yrkeskategorier som kan ha nytta av kunskap om ställföreträdarskap. Överförmyndarnämnden i Uppsala erbjuder sådan utbildning till läkare och biståndshandläggare vilket har lett till bättre samarbete mellan myndigheterna men också bättre utredning.

15.6.1 Anställda ställföreträdare ska kunna förordnas när det är nödvändigt med hänsyn till den enskildes intressen

Överförmyndarnämnden i Uppsala län fattade under 2015 beslut om att tillåta att privata företag fick anlitas för att ta uppdrag som ställföreträdare. Nämnden anlidade 6 olika företag där ställföreträdare engagerat sig i bolagsform för att ta särskilt svåra eller brådskande uppdrag. Detta upplägg avvecklades vid årsskiftet 2020/21 på grund av kritik från Länsstyrelsen. För att ställföreträdare ska vilja engagera sig i bolagsform krävs någon typ incitament. Uppsala läns Överförmyndarnämnd valde därför 2015 en modell med månadsvis fakturering och ett förbestämt arvode. Arvodet kunde visserligen justeras om det visade sig att det inte stod i relation till uppdragets svårighet men det gjordes sällan då uppdraget ofta var av svårare natur. Kritiken bestod i att arvodet för uppdraget kommunicerades innan åtgärderna faktiskt utförts och i och med att bolagen fakturerade kommunen så uppstod en skuld till kommunen för huvudmannen räkning, om denne bedömdes kunna betala arvodet själv. Efter

Överförmyndarnämnden

En gemensam nämnd för kommunerna i Uppsala län.

Svar på remiss av SOU 2021:36

kritiken ansågs det för svårt att ordna dessa incitament att engagera sig i bolagsform så att nämnden valde att istället avveckla systemet i sin helhet.

Utredningen föreslår inte att någon av de former för anställning som finns idag, via förvaltarenheter eller privata företag, är mer lämplig än den andra. Det har inte ingått i utredningen att föreslå något särskilt regelverk för dessa anställningar utan synes syfta till att begränsa i vilka situationer anställda får förordnas.

Nämndens inställning är det skulle varit önskvärt att få ett ställningstagande vilken typ av anställningar som är mest lämpade för dessa typer av uppdrag och hur de i så fall ska hanteras. Som betänkandet fastslår så passar varken förvaltarenheter eller privata företag in i dagens regelverk och upplägg kring arvode. Det gör det svårhanterligt att anlita denna typ av anställda ställföreträdare.

Förvaltarenheter får inte upprättas och drivas av Överförmyndarnämnden då det skulle innebära att nämnden har tillsyn över sin egen verksamhet. Det innebär att någon av övriga kommunala nämnder förmodligen får i uppdrag att upprätta en sådan enhet. Nämnden som driver förvaltarenheten ska ha möjlighet till fortbildning av personalen och kunna tillse att det finns tillräckligt med anställda ställföreträdare i förhållande till antalet uppdrag som behöver en ställföreträdare. Överförmyndarnämnden har ingen möjlighet att förelägga förvaltarenhetens anställda att ta särskilt svåra uppdrag. Det skulle inte heller vara ändamålsenligt att nämnden skulle kunna förelägga anställda att ta uppdrag som de kanske inte har tid för. Eftersom förvaltarenheten inte har någon skyldighet att ta på sig uppdrag är osäkert vilken drivkraft som finns för att de ska vilja ta fler uppdrag. Det är finns därför många oklarheter som skulle behöva redan ut och det skulle varit givande om detta kunde regleras tydligare i lag.

Med anställda ställföreträdare får också antas att de kommer att ta på sig ett större antal uppdrag än normalt vilket får följden att ställföreträdarna får mindre tid för varje uppdrag. Den medmänskliga delen av det ideella uppdraget kan då riskera att bli mindre framträdande. Det positiva blir att den hjälpbehövande som annars kanske aldrig fått hjälp, då nämnden eventuellt inte hittat någon som ville ta uppdraget, ändå får hjälp med det mest grundläggande som uppdraget innebär. En sådan konsekvens är inte önskvärd men det viktigaste är ändå att de som har behov får den hjälp dom har rätt till. Nämnden är därför positiv till att det regleras i lag att denna möjlighet bara ska vara aktuell för de svåraste och mest krävande uppdragen.

16.5.1 Tydligare krav på ställföreträdarens redovisning

Nämnden anser att möjligheten att befria ställföreträdaren från skyldigheten att lämna in års- eller sluträkning bör behållas men att tillämpningen begränsas till att ske mer restriktivt. Huvudregel är t.ex. besluta om att redovisning får lämnas i förenklad form med undantag att vid särskilda skäl befria ställföreträdaren från skyldigheten att lämna in en redovisning. Nämnden vill dock vara tydlig med att huvudmannens intresse av att ställföreträdaren redovisar sitt uppdrag är mycket viktigt och ska beaktas som det huvudsakliga syftet med att möjligheten till befrielse tas bort.

Överförmyndarnämnden

En gemensam nämnd för kommunerna i Uppsala län.

Svar på remiss av SOU 2021:36

Det ingår inte utredningen att titta på om möjligheten att befria dödsbo i 14 kap 24 § 2 stycket föräldraskatten från redovisningsskyldighet också ska tas bort. Utredningen föreslår inte hur det ska fungera i praktiken att möjligheten till befrielse från skyldigheten att lämna in årsräkning och sluträkning tas bort. Det kan t.ex. hända att en ställföreträdare blir allvarlig sjuk under ett pågående uppdrag. Anhöriga till ställföreträdaren har inte någon skyldighet att bistå överförmyndarnämnden med någon av form av redovisning. I den situationen saknas det idag verktyg för övermyndaren att få in den redovisning som behövs.

Nämndens inställning är det skulle varit önskvärt att få ett ställningstagande vilket krav som ska ställas på ställföreträdare i de fall ett uppdrag som god man inte fungerat och ställföreträdaren varken har haft något samarbete med sin huvudman eller insyn i huvudmannens ekonomi. Det finns även ställföreträdarskap där det inte finns några tillgångar att förvalta, t.ex. att tillgångarna är begränsade till en fastighet som bebos av den enskilde och som inte lämnar någon avkastning.

Utredningen tar inte heller ställning till hur en redovisning i förenklad form ska se ut. Kommer det anses vara tillräckligt att begära in kontoutdrag från bank eller vilket underlag ska begäras in vid uppdrag som inte omfattar den enskildes ekonomi. Om det kommer vara upp till varje enskild att avgöra hur en redovisning i förenklad form se ut är risken stor att kravet på vad som ska redovisas skiljer sig mycket över landet.

16.5.1 Ställföreträdare ska redogöra för sin verksamhet i en årsberättelse till överförmyndarnämnden

Nämnden ser positivt på att förordnade ställföreträdare ska vara skyldiga att redovisa sina åtgärder avseende huvudmannens personliga och ekonomiska angelägenheter i en års- och slutberättelse. Överförmyndarnämnden i Uppsala län har som rutin att begära att förordnade ställföreträdare lämnar in en redogörelse över sina åtgärder. Redogörelsen begärs både från förordnade ställföreträdare som förvaltar sin huvudmans egendom och från de som endast har i uppdrag att bevaka rätt och/eller sörja för person.

Inte sällan rör klagomålsärenden hur en ställföreträdare agerat inom uppdragsområdena bevaka rätt eller sörja för person. En utökad redovisningsskyldighet för ställföreträdare kan ge nämnden bättre förutsättningar att regelbundet kontrollera hur ställföreträdaren håller sig uppdaterad om sin huvudmans situation och behov samt utförandet av erforderliga åtgärder.

Överförmyndarnämnden i Uppsala län genomför även årligen en fördjupad kontroll av uppdragsdelen sörja för person i vissa slumpmässigt utvalda ärenden. Syftet med denna kontroll är att följa upp ställföreträdarens åtgärder för att se till att huvudmannen får nytta av sina tillgångar, hur huvudmannens sociala situation fungerar och ställföreträdarens engagemang för huvudmannen. I de ärenden en ställföreträdare endast är förordnad att bevaka rätt och/eller sörja för person har överförmyndarnämnden idag inte något särskilt påtryckningsmedel att tillgå för att få in underlag till tillsynen. Möjligheten för överförmyndarnämnden att vid vite förelägga ställföreträdaren att lämna in en års- eller

Överförmyndarnämnden

En gemensam nämnd för kommunerna i Uppsala län.

Svar på remiss av SOU 2021:36

slutberättelse innebär bättre förutsättningar för överförmyndarnämnden att utöva tillsyn av ställföreträdare.

18.6.2 Småutgifter ska kunna ersättas utan att kvitton visas upp.

Betänkandet föreslår att utlägg ställföreträdaren gjort för att fullgöra uppdraget ska kunna redovisas utan kvitto. Framgent bör dock digitala redovisningsformer tas fram för att underlätta redovisning.

22.7.1 En ökad beslutanderätt för överförmyndarnämnden

Nämnden är positiv till förslaget och anser att det skulle bekräfta och utveckla överförmyndarnämndens kompetens gällande den egna verksamheten. Överförmyndarnämndernas sakkunskap är i dagsläget tillfredställande och eftersom överförmyndarnämnderna uteslutande arbetar med detta område så finns en större expertis än vad som kanske normalt finns hos tingsrätten då de arbetar med ärenden av större bredd och variation. Korrespondensen mellan överförmyndarnämnden och tingsrätten kan också ofta vara omfattande under processen.

Överförmyndarna tar redan i dag ställning till om godmanskapet ska anordnas, upphöra eller jämkas eller om det inte ska det. Förslaget skulle i princip innebära att överförmyndarnämnden istället för att lämna ett yttrande till tingsrätten fattar ett eget beslut. Betänkandet skulle då med stor sannolikhet innebära kortare handläggningstider vilket medför snabbare insatser för den hjälpbehövande som ofta kan vara i en trängande situation.

Enligt gällande rätt är det redan överförmyndarnämnden som ska besluta om att förordna god man enligt Lag om god man för ensamkommande barn. Detta fungerar väl och har inneburit att handläggningstiden kunnat hållas kort och personen fått en god man utsedd utan onödig tidsspillan. Detta gäller även vid godmanskap enligt 11 kap 1-3 §§ föräldrabalken.

Att otvistiga godmanskap i dagsläget beslutas i domstol har enligt vissa inneburit en extra rättssäkerhetsgaranti för den enskilde som får sitt ärende bedömt av en part som inte varit inblandad i utredningen. Nämndens inställning är att överförmyndarnämnden kan upprätthålla denna opartiskhet och att rättssäkerheten inte hotas av att beslutanderätten flyttas. Det har också framförts att den enskilde inte alltid har insikt i att ett beslut kan överklagas. Rätten att få överklaga ett beslut är en demokratisk grundpelare och det är av största vikt att överförmyndarna säkerställer att den enskilde förstår sina rättigheter. Detta har överförmyndarna kompetensen att göra. Nämnden noterar att det inte framgår i hur många instanser en överklagan behandlas om ärendet varit tvistigt eller otvistigt. Nämndens inställning är att det inte ska vara någon skillnad i hur många möjligheter till

Överförmyndarnämnden

En gemensam nämnd för kommunerna i Uppsala län.

Svar på remiss av SOU 2021:36

överprövning som finns oavsett om tingsrätten eller överförmyndarnämnden är första instans, det vill säga att ett ärende bör kunna överklagas i två instanser.

Nämnden noterar att det inte framgår om beslutanderätten får delegeras. Detta bör lagreguleras så det skulle bli omständligt om alla otvistiga godmanskapsärenden skulle beslutas av nämnden.

Ett viktigt argument att ta hänsyn till är också att Överförmyndarnämnden nu ges större utrymme att påverka sin ärendemängd genom en restriktiv eller extensiv tolkning av lagen. Redan i dag finns skillnader mellan kommunerna som kan bli verklighet även med detta upplägg.

23.10 Ett centralt organ

Överförmyndarnämnden har inget att erinra mot förslaget att länsstyrelserna fortsätter utöva tillsynen och tillsynsvägledningen. Med anledning av att utredningen även resulterat i förslaget att inte ge länsstyrelserna några ytterligare sanktionsmöjligheter och tillsynsverktyg berörs inte den frågan närmare i detta yttrande.

Nämnden har heller inget att invända mot att en ny myndighet inom överförmyndarverksamhets området skapas och instämmer i att det är det bättre av de tre alternativen. Även om det tar lång tid att få igång en ny myndighet ordentligt anser nämnden att förslaget om en ny myndighet, istället för att lägga ämnet på redan existerande myndigheter, i längden kan ge bättre resultat då det finns möjlighet att lägga fokus på att särskilt belysa överförmyndarfrågor, inhämta åsikter från överförmyndarnämnden och anställa personal med erfarenhet av frågorna till den nya myndigheten. Överförmyndarnämnden håller med i bedömningen att en ny myndighet kan hjälpa till att lyfta frågor om överförmyndarnämnden, godmanskap och förvaltare. Samt att det kommer att tjäna både överförmyndarnämnd, ställföreträdare och huvudmän att den nya myndigheten får rollen som samordnare inom överförmyndarverksamheten.

Nämnden bedömer dock att det finns en risk för förvirring om vart överförmyndarnämnderna ska vända sig med vissa frågor, den nya myndigheten eller länsstyrelserna. Av den anledningen förespråkar nämnden tydliga instruktioner vid införandet av den nya myndigheten för att minimera den risken.

25.7 Ett nationellt ställföreträdarregister

En ställföreträdare bevisar idag sitt förordnande genom att uppvisa ett registerutdrag som denne får av sin överförmyndarnämnd vid anordnandet eller beslut om byte. Registerutdraget är ett fysiskt dokument som ska visas upp tillsammans med ställföreträdarens identifikation. Ställföreträdaren behöver bland annat visa upp registerutdraget för andra myndigheter och banker. I praktiken innebär detta vissa problem med anledning av bland annat digitaliseringen som pågår i samhället men också att vissa banker inte accepterar ett registerutdrag som är över ett år gammalt.

Överförmyndarnämnden

En gemensam nämnd för kommunerna i Uppsala län.

Svar på remiss av SOU 2021:36

Registerna över ställföreträdare och ställföreträdarskap är idag individuella och överförmyndarnämnderna kommer inte åt varandras uppgifter utan att kontakta varandra. Detta gör det bland annat svårt för överförmyndarnämnderna att veta hur många uppdrag en ställföreträdare har och det kan även dra ut på lämplighetsprövningen i frågan om föreslagen ställföreträdare har förvaltare eller inte om denne är folkbokförd inom en annan överförmyndarnämnds jurisdiktion.

Nämnden är positivt inställd till ett nationellt ställföreträdarregister och instämmer med majoriteten av fördelarna som lyfts i utredningen. Registret kan enligt nämnden särskilt vara en förbättring med hänsyn till digitaliseringen som pågår i samhället och att det kommer att underlätta för ställföreträdarna i kontakt med andra myndigheter och aktörer. En risk enligt nämnden är dock att ställföreträdarregistret inte kommer hållas kontinuerligt uppdaterat. För att registret ska kunna hållas uppdaterat är det viktigt att det går att hitta en lättanvänd lösning för att lämna uppgifter till registret och att överförmyndarnämnder och domstolar lyckas skapa en bra rutin för att lämna in uppgifterna samt att den rutinen sedan efterlevs.

Avseende förslaget om att registeransvarig myndighet ska kunna medge direktåtkomst till registret vill nämnden påtala behov av restriktivitet. Nämnden erinrar inte mot att överförmyndarnämnder, andra myndigheter, banker och till exempel inkassobolag ska kunna få åtkomst till registret för ändamålen. Dock menar nämnden att inte alla i samhället kan få åtkomst, som exempel kan nämnas att registret inte bör vara tillgängligt för privatpersoner, åtminstone inte i full utsträckning. Detta för att undvika att systemet utnyttjas av personer med exempelvis rättshaveristiskt beteende. Även existerande lagstiftning talar emot att alla ska kunna få åtkomst till registret. Enligt 32 kap. 4 § offentlighets- och sekretesslagen har överförmyndarnämnderna stark sekretess och det innefattar även uppgifter som framgår av dagens registerutdrag och som enligt förslaget skulle ingå i registret. Detta har även fastslagits av domstol till exempel i Kammarrätten i Göteborgs dom i mål nr 5349-19 den 27 januari 2020 och Kammarrätten i Stockholms mål nr 7770-18 den 18 december 2018. I det föreslagna ställföreträdarregistret kommer det att framgå om en person har god man eller förvaltare och därmed avslöjas även känslig information om personen i fråga då det indirekt avslöjar att denne har ett nedsatt hälsotillstånd då det är ett rekvisit för att få god man enligt 11 kap. 4 § eller förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken. Hälsouppgifter är känsliga personuppgifter och ska därför skyddas särskilt enligt dataskyddsförordningen vilket också talar för att registret inte ska vara åtkomligt för alla.

Ett av syftena bakom ett nationellt ställföreträdarregister är enligt utredningen att underlätta överförmyndarnämndens prövning av ställföreträdare lämplighet. Nämnden instämmer i att ett nationellt register underlättar i frågor som hur många uppdrag en ställföreträdare har och om föreslagen ställföreträdare är under förvaltarskap eller inte. Dock menar nämnden att införandet av ett nationellt ställföreträdarregister även medför nya frågor. Till exempel ska det finnas en nationell maxgräns för hur många uppdrag en ställföreträdare får ha så att en ställföreträdare inte börjar ta uppdrag hos en överförmyndarnämnd med högre maxgräns än den överförmyndarnämnd personen redan uppdrag hos och att denne då överskrider första överförmyndarnämndens maxgräns. En annan fråga som uppstår, med hänsyn till syftet att underlätta lämplighetsprövningen, är om registret på något sätt ska visa vilka personer som

Överförmyndarnämnden

En gemensam nämnd för kommunerna i Uppsala län.

Svar på remiss av SOU 2021:36

har bedömts olämpliga att fortsätta inneha uppdrag, om de exempelvis begår grovt fel i utövandet av sitt uppdrag.

Sammanfattningsvis avseende förslaget om ett nationellt ställföreträdarregister är nämnden positivt inställd till ett register men anser att förslagen kring hur registret ska hanteras och vilka uppgifter som ska framgå av det sett till bakomliggande syfte behöver vidare överläggning.

26.5.4 Digitala framtidsfullmakter

Nämnden instämmer i första stycket av förslaget men har en avvikande uppfattning när det gäller registrering av framtidsfullmakter. Vi anser att uppgifter om framtidsfullmakter bör registreras i ett nationellt system när de har fastställts.

Överförmyndarnämnden

En gemensam nämnd för kommunerna i Uppsala län.

ÖVERFÖRMYNDARNÄMNDEN I UPPSALA LÄN

Plats och tid

Bergius, Stationsgatan, kl. 13:00-13:10
Måndagen den 4 oktober 2021

Beslutande

Bertil Brunn (S) Uppsala	ordförande
Heikki Tiitinen (KD) Enköping	vice ordförande
Kjell Hansson (S) Enköping	ledamot
Maha Mikari (S) Uppsala	tjänstgörande ersättare
Christer Lindström (M) Östhammar	ledamot*
Lotta Carlberg (C) Tierp	ledamot*
Mårten Blix (M) Uppsala	ledamot*
Mats Hallor	ledamot
Gunilla Hamrin (S) Heby	ledamot*
Solweig Lundkvist (S) Håbo	tjänstgörande ersättare
Birgitta Ljungberg Jansson (C) Knivsta	ledamot*

Övriga deltagande

Soroor Moetazed (MP) Enköping	ersättare
Gerd Sköldestig (S) Enköping	ersättare
Torsten Tornberg (KD) Uppsala	ersättare*
Bernt Ove Stenmark (KD) Heby	ersättare*
Anna Koskela Lundén (L) Knivsta	ersättare*
Jan Erik Wikström (L) Uppsala	ersättare

Susanna Sandström	chef
Johan Ahlström	sekreterare

* - deltar på distans

Utses att justera

Justerings plats och tid

Uppsala 2021-10-04

Underskrifter

Sekreterare

Paragraf nr 166-171

Johan Ahlström

Ordförande

Bertil Brunn

Justerande

Heikki Tiitinen**ANSLAG/BEVIS**

Organ

Protokollet är justerat avseende § 166-171

Överförmyndarnämnden

Sammanträdesdatum

2021-10-04

Datum för anslags uppsättande

2021-10-04 Datum för anslags nedtagande **2021-10-25**

Förvaringsplats för protokollet

Överförmyndarförvaltningen

Underskrift

Johan Ahlström

Justerare

Utdragsbestyrkande

§ 169

Remissyttrande SOU 2021:36 Gode män och förvaltare – en översyn

Överförmyndarnämnden beslutar

att yttra sig i enlighet med förvaltningens förslag

Föredragande

Susanna Sandström

Bakgrund

Den 5 maj 2021 presenterades betänkandet Gode män och förvaltare – en översyn. Uppsala kommun och Enköpings kommun är särskilt angivna som remissinstanser men remissyttrandet står för den gemensamma nämnden i sin helhet.

Delges: Justitiedepartementet (Svaret lämnas per e-post till ju.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till ju.L2@regeringskansliet.se. Diarienummer Ju2021/01883 anges)

BN | *U.S.* | *JA*